

Štefanac ima smisel za opazovanje življenja; njegova zamisel ni abstraktno konstruirana zgolj s pretencioznim namenom, da bi opozorila na »problem«, ampak ima varno potrdilo v življenjski resničnosti sami. Prav zato ni opaziti kakih večjih psiholoških neskladnosti in suhega racionalnega nasilja nad upodobljenim življenjem. Junaki niso nekakšna mlada utelesitev »idej«; vsakdo izmed njih ima svoje življenjske interese in je dovolj živ in resničen. Avtor ima tudi oko za psihološki detajl; zelo živi so na primer prizori, ko skuša Alenka pritegniti očetovo pozornost ali ko je mati vsa mladostno razpoložena v družbi z mladim doktorjem ali pa ko se ženske izživljajo v klepetu in drobnem opravljanju pri frizerju. To je kajpak v tesni zvezi s celotno realistično usmerjenostjo Štefančevega dramskega teksta.

Avtor si je tudi oblikovno podobo igre zamislil tako, da bi bila čimbolj nova in neobrabljena. Med slovensko šolsko nalogo z naslovom »Včeraj popoldne« je pred Alenko oživelo dogajanje prejšnjega dne in razkrila se ji je vsa revščina in beda domačega »solidnega« družinskega življenja. Nenehno preskakovanje časa pa daje vtis razdrobljenosti in fabulativni tok je nenaravno razsekan; prav zategadelj je avtor opustil že v drugem dejanju ta malce nasilni prijem. Kajpak je ta nedoslednost še povečala dramaturško neizčiščenost dela.

Ali kljub tem šibkostim je že skromna preiskava idejnega tkiva te nepretenciozne igre nakazala nekatere kvalitete, ki so dovolj zanesljiv znak, da ima njen avtor možnost nadaljnje razvoja.

Marjan Brezovar

MIRKO ZUPANČIČ, ROMBINO, ŽALOSTNI KLOVN

Drobno delo *Rombino, žalostni klovn** razodeva v svoji zasnovi hotenje, prinesiti v slovensko dramatiko nekaj zanimivih stilnih in miselnih novosti, prej ko pa se izrečemo o njih, jih je treba pretehtati v njihovem obsegu in vrednosti.

Rombino in Kolombina, osrednji osebi, potujeta skozi čas. Rombino, pevec in klovn, ki je v večnem sporu z okoljem in samim seboj, mora zapustiti mesto Aretino, ker njegova umetnost ne zadovolji prebivalcev. Rombino nadaljuje pot skozi hipertehnizirano družbo, ta pa ima še manj posluha za njegovo umetnost in ga vtakne kot sumljivega v zapor. Pevec je obema svetovoma zelo odmaknjen in prav nič v skladu z njuno pragmatično življenjsko ureditvijo. V nadaljnjem nemirnem iskanju zaide v svet kovačev, alegorično podobo prihodnje družbe; ta ima razumevanje za njegovo pesem, vendar Rombino tudi tukaj ne ostane, marveč odpotuje naprej v svet: »kos sreče iskat zase in za svojo Kolombino«. Za avtorjevega junaka ni okolja, v katerega bi se mogel vključiti in sodelovati z njim. Klovnov spor bo ostal neporavnan, notranji nemir mu bo vedno gospodoval.

Sledeč iskanja Rombinovega nemirnega duha in njegovim prizadevanjem, da bi se ujel z zunanjim svetom, je dramatik razvrednotil čas. Klovn nastopa

* Mirko Zupančič, *Rombino, žalostni klovn*. Igra v dveh delih. Deveti zvezek Knjižnice Mestnega gledališča. Ljubljana 1960.

z istim čustvenim, miselnim in razpoloženjskim svetom najprej med starimi Aretinci, ki so »okameneli v zgodovino«, nato v velikem atomskem podjetju in navsezadnje v alegorični kovačiji. In — »čez novih sto let bo novi Rombino odšel na pot kos sreče iskat zase in za svojo Kolombino«.

V tem je zajet večni problem človeka v družbi, predvsem izrazitega posameznika — umetnika, ki živi v sporu z okoljem in se z njim ne more ali pa ne zna spojit prav zaradi svojih specifičnih duhovnih lastnosti. Ta problem je za Rombina in njemu enake večin in nerazrešljiv.

Ob to središčno tezo je avtor nanizal dogajanja samo v tisti obliki, ki naj bi jo potrjevala. Dogajanja ni zapletel, temveč ga je shematično podredil svoji apriorni ideji.

Omeniti je treba, da si je avtor prizadeval s kontrasti (Rombino — stavec), z dokaj izdelanimi in izvirno zasnovanimi prizori, ki pa so nekateri elementi v njih še vedno pretirano stereotipni, in z gladkim in nekomplificiranim dialogom dati svojemu odrskemu tekstu samoniklo podobo.

V aretinskem in atomskem odstavku nastopa tudi nekaj karikiranih tipov (stavec, general, šef), medtem ko učinkuje alegorična kovačija s svojim dnevom človečanskih pravic in s pretiranim razsipavanjem dobrote in razumevanja docela programatično.

Poenostavitve karakterjev v tipe in na tem temelječe nekomplificirano dogajanje zmanjšujejo Zupančičevi igri umetniško prepričljivost, s katero naj bi bilo prežeto umetniško delo kot izraz spoznanj o življenju in njegovi resnici. To odločilno vpliva na vrednost pričujočega gledališkega besedila.

Problem, ki je nakazan s simboličnim dogajanjem, je živ, čeprav se v življenju javlja v zelo številnih in tudi bolj pisanih variantah. Posamično, enkratno, individualizirano dogajanje, prikazano z umetniškimi izraznimi sredstvi, bi bilo nedvomno bolj prepričljivo in privlačno kot pa ideji podrejeno, neživljenjsko prikazovanje, ki beži v mrzlo in togo abstrakcijo.

Igra *Rombino, žalostni klovn* ima tudi svojevrstno dramaturško zgradbo: spor Rombina z meščani Aretine, ki se ponovi v drugačni obliki, razmeram in času primerno, v supertehniziranem svetu, je nekomplificiran, temelječ samo na nepomembnih zunanjih pojavih. Kovačija pa ima še manj dramatičnih elementov, saj temu idealnemu svetu človečanskih pravic manjka samo še klovnova umetnost. Nizko stopnjo dramatičnosti je Zupančič skušal nadomestiti s teatraličnostjo, ki pa se mu ni prav posrečila in je bolj ali manj prisiljena. Glede na to je njegov gledališki tekst predvsem racionalno komponirana teatralična pripoved o potovanju žalostnega klovna skozi čas in o njegovem neuspelem iskanju tega, česar ni.

Stilne in idejne značilnosti Zupančičeve dramske novosti zaradi navedenih neskladnosti ne izžarevajo iz dela s tisto osvajačno in prepričevalno močjo, kot bi, če bi avtor uresničil svoja hotenja v življenjsko toplejšem in bolj razgibanem tekstu. Igra bo v razvojni črti slovenske dramatike ostala ob strani današnjih prizadevanj, vsekakor pa je odsev določenega razdobja v osebnem razvoju avtorjeve dramske tvornosti.

France Vurnik